

Závodský, Artur

Přátelství herce a básníka : (dopisy Rudolfa Myzeta Jiřímu Wolkrovi a Zdeně Wolkrové)

In: *Otázky divadla a filmu. II.* Závodský, Artur (editor). Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1971, pp. 369-381

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120646>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ARTUR ZÁVODSKÝ

PŘÁTELSTVÍ HERCE A BÁSNÍKA

(Dopisy Rudolfa Myzeta Jiřímu Wolkrovi a Zdeně Wolkrové)

Na konci první světové války uskutečnil se staletý sen českých a slovenských vlastenců: zrodil se samostatný stát — Československá republika.

Starší i mladá generace upínaly k novému útvaru velké naděje. Národnostní útlak byl sice v Československé republice v podstatě odstraněn, ale víra mas, že republika bude socialistická, měla být po prosinci r. 1920 definitivně pohřbena.

Zejména mladá generace umělců spojila svoji činnost s ideálem komunismu. K ní patřil také student práv na Karlově universitě, básník a spisovatel Jiří Wolker (1900—1924). Tento prostějovský rodák se dostal v Praze záhy do styků s představiteli starších pokolení umělců a vědců (se St. K. Neumannem, Zdeňkem Nejedlým aj.) i se svými generačními druhy (Karlem Teigem, Jaroslavem Seifertem, A. M. Píšou, Vítězslavem Nezvalem atd.).

Wolker byl umělec mnohostranný. Nadán hudebně i výtvarně, psal nejenom básně a prózy, ale zajímal se také o divadlo a film (který si v prvních poválečných letech dobýval svoje místo na slunci).

Vedle St. K. Neumanna, Josefa Hory, Jindřicha Hořejšího a Jaroslava Seiferta byl Jiří Wolker předním představitel proletářského umění v Čechách. Uskutečňoval je ve skvělých baladách, v divadelních hrách, ale také je proboujel několika významnými články. Ve stati Umění všední či nedělní (Var I, 1922) řešil Wolker přímo otázku charakteru umění, jaké milují dělnické masy. V této souvislosti významně připomněl i film. Napsal: „Edy Polo, toť živoucí osud tohoto lidu. Přepadán se všech stran bandity, vystaven hrůzám a nesnázím, sto tisíc překážek v cestě, — to není jen Edy Polo, ale i nadšený jeho obdivovatel pod samou plachtou předměstských kin. A proč nadšený obdivovatel? Protože Edy bandity rozmlátí na padrt, nesnáze a překážky překoná a nakonec dosáhne toho, po čem touží jeho statečné a nezmarné srdce. *To chce divák.* Vždyť přece hlavním znakem utiskovaného lidu není jen útisk a utrpení, ale *nezdolná snaha z útisku a utrpení se vymanit.*“¹

¹ *Umění všední a nedělní.* Citováno z knihy Jiří Wolker, *Próza a divadelní hry* (Spisy Jiřího Wolkra, svazek druhý, Praha 1954), str. 229.

Jiří Wolker, autor tří divadelních her a spisovatel s výrazně konkrétní fantazií, musil dříve či později najít cestu k filmu. Při psaní některých svých próz měl přímo na mysli jejich transpozici v dílo filmové.

Ve snaze zúčastnit se práce v oblasti filmu setkal se Wolker s hercem Rudolfem Myzetem. Oba byli členy Devětsilu, oběma šlo o umění socialistické, které by podpořilo zápas dělnické třídy za osvobození.

Rudolf Myzet (původním jménem Rudolf Procházka, 1888–1964) vychodil trojtřídní školu v Horoměřicích a vyučil se krejčovskému řemeslu ve Vídni. V osmnácti letech vrátil se do Prahy, hrál s divadelními ochotníky a recitoval. Základy herectví poznal v dramatické škole Karla Želenského. R. 1908 debutoval jako profesionální herec v holešovické Uránii postavou Francka v Maryši. Rok nato odjel do Berlína, kde pokračoval ve studiu na dramatické škole Maxe Reinhardta a účinkoval v proslulých inscenacích tohoto režiséra. Koncem r. 1913 začíná Myzet hrát menší postavy u společnosti Aiko-Filmgesellschaft. První světová válka Myzetovu uměleckou činnost přerušila. Herec musil odejít na italskou frontu. Odtud se přes několik nemocnic vrátil r. 1918 do Prahy. Po válce byl Myzet členem Intimního divadla na Smíchově, účinkoval s Karlem Hašlerem v Lucerně a v letech 1921–1922 hrál v Revoluční scéně.

První poválečná léta Rudolfa Myzeta prošla v mnohostranné činnosti. Myzet prokázal velký organizační dar, když koncem r. 1920 dal iniciativu k založení Socialistické scény. Byla to návštěvnická organizace, která si kladla za své poslání zprostředkovat nebohatým lidem za malý měsíční příspěvek přístup do pražských divadel a koncertů. Dalším cílem Socialistické scény bylo nově inscenovat vlastními silami pokrokové a socialistické hry. Myzet zastával v Socialistické scéně po dvě léta funkci jednatele.

Velkou láskou Rudolfa Myzeta byl film. Myzet se stal prvním tajemníkem Odborové organizace filmových pracovníků v ČSR. Redigoval časopis Český film. V r. 1921 režíroval svůj první film, nazvaný Šachta pohřbených nadějí, film o životě horníků. R. 1923 udělilo ministerstvo školství a národní osvěty Rudolfu Myzetovi stipendium na studijní pobyt v Hollywoodu, středisku americké filmové produkce. Původně měl Myzet zůstat v Americe dva až tři roky. Jeho pobyt v Americe se však prodloužil na čtyřiaadvacet let. Z Ameriky dopisoval často do českých listů a časopisů (např. do Lidových novin, Pásmo, Pestrého týdne, Rozprav Aventina). Do vlasti vrátil se Myzet až v srpnu r. 1947 – na vyzvu ministerstva informací. Ředitelství Čs. státního filmu angažovalo pak Myzeta jako režiséra a scenáristu celovečerních hraných filmů. Nejvýznamnějším filmem, který Myzet v novém Československu vytvořil, byla Písnička za groš. V roce 1963 dostal vyznamenání Za vynikající práci.

Korespondence Rudolfa Myzeta s Jiřím Wolkrem začíná v březnu r. 1923, kdy se Myzet chystal na cestu do USA. Předtím oba přátelé spolu nekomunikovali. Nebylo toho třeba – vidali se často v Praze osobně. Z Myzetových listů Jiřímu Wolkrovi, které se zřejmě nezachovaly všechny, poznáváme vřelé přátelství staršího soudruha k mladému básníkovi. Myzet Wolkrovy básně často recitoval. Když se v Americe dověděl o přítelově smrti, uspořádal za básníka tryznu. Po Wolkrově předčasně smrti přenesl Myzet svoji lásku na jeho matku. A tak jeho dopisy Zdeně Wolkrové přímo pokračují v tematice listů poslaných Jiřímu Wolkrovi.

Myzetovy listy nás zpravují o tom, že Jiří Wolker pomýšlel na spolupráci s českou kinematografií a že mýnil napsat několik libret. Na této cestě byl mu Myzet dobrým a zkušeným rádcem. Myzet neopouštěl myšlenku, že by mohl v Americe některou z Wolkrových povídek zfilmovat, nebo alespoň prodat libreto, které by vzniklo na základě Wolkrových prozaických a dramatických prací.

Veliký význam uchovávají si Myzetovy listy jako autentické svědectví o životě tehdejších USA, o poměrech v americkém filmu, v němž převládaly zřetele komerční, o životě Čechů, kteří se do USA přistěhovali. Ale Myzet si v těchto listech napsal také vlastní medailón, a zdůrazněme: medailón skutečně sympatický. Poznáváme ho z dopisů jako dobrého člověka, vlastence, který nezapomíná na rodnou zemi, jako muže praktického, houževnatého a nebojácného i jako znamenitého organizátora.

EDIČNÍ POZNÁMKA

Východiskem této edice jsou dopisy a listky, které psal Rudolf Myzet Jiřímu Wolkrovi a po básnickové smrti jeho matce Zdeně Wolkrové. Myzetovy dopisy a listky chová dnes Muzeum v Prostějově — v pamětní síni Jiřího Wolkra.

Otiskují Myzetovy zásilky všechny. Zřejmě se v úplnosti nedochovaly, jak o tom mimo jiné svědčí Myzetův dopis (4. číslo našeho souboru). Z Myzetových dopisů a listků básnickové matce otiskují toliko první dva dopisy, jen ty totiž mají význam pro sledování vztahů Myzet–Wolker a pro poznání Myzetova života v USA.

Protějšky Myzetových dopisů a listků — zásilky Jiřího Wolkra a Zdeny Wolkrové — zůstávají zatím neznámé.

Snažím se zachovat co nejautentičtější podobu textu. Proto neužívám tzv. progresivních forem tam, kde Pravidla českého pravopisu z r. 1957 připouštějí dvojí způsob psaní.

V duchu edičních zásad neměním tvaroslovnou, stylistickou a zvukovou podobu Myzetova jazyka. Myzet byl svým původem krejčovský dělník, tedy člověk bez vyššího školního vzdělání. Z toho důvodu nacházíme v jeho listech řadu poklesků, pokud jde o skloňování zájmena já, chyby pravopisné (např. deně místo denně), nesprávné psaní *t* a *y* (např. vým místo všm; aby se listky neztratily), chybné psaní předložky *z* (např. s Ameriky) apod. Tyto chyby opravuji. Doplnuji předponu ve slovesech, jako je např. nerozsekal. Upravuji psaní slova Čecho-Američan na Čecho-američan a psaní některých slov z podoby „fonetické“ (např. konekcí, snaší na znění spisovné: konexí, snažší). Ponechávám však tvary aby jsi, aby jste. Značku amerického dolaru vypisují slovem.

Cizí místní jména píší podle dnešního úzu (např. přepisují Californie na Kalifornie).

Doplnuji nezbytnou interpunkcí a chybějící uvozovky za citátem nebo za názvem uměleckého díla, zapomenutý háček, tečku za zkratkami a řadovými číslovkami. Ujednocuji psaní dat ve zlomku (píší číslovky bez teček). Za datem a podpisem nedělám tečku. Zkratky *atd.*, *tj.* uvádím podle dnešního úzu.

RUDOLF MYZET JIŘÍMU WOLKROVI

V Praze 13/3 1923

Milý příteli a soudruhu Wolkře!

Když četl jsem Tvoji povídku v Rud. právu¹, věděl jsem, že jsi při tom myslel na film a nemýlil jsi se v technice a podání.

Nevím, je-li Ti známo, že odjíždím koncem dubna do Ameriky asi na 2—3 letou studijní cestu za účelem poznání filmového podnikání, kterou mně stipenduje ministerstvo kult.

Budu Ti rozhodně z Ameriky posílat zprávy, budeš-li si toho přát, a tam snad by se dalo za dolary lépe dobré filmové libreto prodat než u nás,² kde se nic dohromady neděje.

Kolega Franta Horký mne již několikrát upomínal o libreto, které jsem Ti jako vzorek půjčil, a proto buď tak laskav a zašli mně toto obratem. Mám k Tobě ještě jednu prosbu, a to, aby jsi mně věnoval jeden výtisk „Nejvyšší oběti“³, kterou bych rád vzal [s]sebou do Ameriky.

Doufám, že žádosti mojí rád vyhovíš, a zůstávám

Tvůj

R. Myzet,
herec,

Pr. II, Ječná 13a, II.

P. S. Přijedeš-li ještě do konce dubna do Prahy⁴, nezapomeň mne navštívit.

Dopis, 1 dvojlíst (22,0×16,3 cm). Psáno perem na první a třetí straně.

¹ *Když četl jsem Tvoji povídku v Rud. právu* — Myzet s největší pravděpodobností myslí Pohádku o Jonym z cirkusu, která byla uveřejněna v Rudém právu 24. prosince 1922, Dělnická besídka, str. 1—3; provázely ji čtyři kresby Otakara Mrkvičky.

² *tam snad by se dalo za dolary lépe dobré filmové libreto prodat než u nás* — Jiří Wolker zřejmě pomýšlel na to, udělat libreto pro film.

³ *aby jsi mně věnoval jeden výtisk „Nejvyšší oběti“* — První výstup aktovky Nejvyšší oběť uveřejnil Jiří Wolker v Rudém právu 22. října 1922, Dělnická besídka, str. 1. Pod čarou byla tehdy otištěna tato poznámka: Hra tato vyjde příští měsíc nákladem F. Svobody v Nuslích a připravuje se scénicky pro divadelní večer pražského Proletkultu. — Nejvyšší oběť byla poprvé uvedena v dřevěné aréně nuselského Tylova divadla na Wolkrově večeru, který uspořádal Krajský výbor Proletkultu 11. prosince 1922. Na představení recitoval Dědrasbor Baladu o snu. Úvodní slovo přednesl A. M. Píša. Nejvyšší oběť režijně připravil Jindřich Honzl. Wolkrova jednoaktová dramata Nemocnice, Hrob a Nejvyšší oběť vyšla knižně v souboru s názvem *Tři hry* začátkem března r. 1923 u nakladatele Františka Svobody (v jeho edici Mladí autoři).

⁴ Jiří Wolker přijel naposledy do Prahy v prosinci r. 1922 na premiéru Nejvyšší oběti. Začátkem roku 1923 se připravoval v Prostějově na druhou státní zkoušku a Prahu již nenavštívil — onemocněl totiž chřipkou, byla u něho zjištěna tuberkulóza a nastoupil trudnou pouť léčení.

RUDOLF MYZET JIŘÍMU WOLKROVI

Londýn 28/V 23

Milý příteli!

Posílám Ti pozdrav z cesty do Ameriky. Jsem v Londýně již 3 dni a daří se mně lépe, než jsem očekával. Tvoji knihu vezu [s] sebou¹ a zdravím Tě srdečně.

Tvůj R. Myzet.

Pohlednice: Londýn. Psáno perem.
Adresa: Mr. Jiří Wolker
spisovatel
Prostějov — Morava
Wilsonovo 22
Czechoslovakai

¹ Jiří Wolker daroval Rudolfu Myzetovi knihu *Tři hry*.

RUDOLF MYZET JIŘÍMU WOLKROVI

N. Y.¹ 14/6 23

Srdečně zdraví a rád vzpomíná

Tvůj R. Myzet.

Pohlednice: Flat fron Building New York.
Adresa: Mr. Jiří Wolker
spisovatel
Prostějov
Wilsonovo 22
Czechoslovakai

¹ N.Y. — New York.

RUDOLF MYZET JIŘÍMU WOLKROVI

Chicago 16/I 24

Drahý příteli!

Honzl píše mi z Prahy,¹ že jsi churav, a přeji si upřímně, aby můj dopis zastihl Tě zdravého a čilého, aby jsi nám mohl psát dále Tvoje krásné verše. Poslal mně totiž v balíčku recitací „Dědrasboru“² také několik listů z Tvé knihy „Těžká hodina“³, a sice stejnojmennou báseň věnovanou soudr. Píšovi⁴ a Baladu o nenarozeném dítěti. Učinil mně tím velikou ra-

dost, přál jsem si baladu již dávno mít. Kdyby mně byl poslal celou knihu, pokládal bych se za bohatého Čechoameričana. Knihu „Tři hry“⁵ vzal jsem si [s] sebou a často se k ní vracím. Balada je mně však nejbližší a je také jednou z mých nejoblíbenějších recitací.⁶ Přednášel jsem ji již v Americe dvakrát. Jednou na akademii Dělnické unie, jednou v kroužku blízkých přátel. Musel jsem se jí však naučit nazpaměť, protože ji celou nikdy pro slzy v očích nepřečtu. Stejně milou je mně též Seifertova „Báseň plná odvahy a víry“⁷. Chlubím se zde s Vámi, kamarádi drazí, a jsem na Vás hrdý.

Honzlova poznámka o Tvé nemoci mě velmi dojala a rozrušila, neuvěříš jistě, jak jsi mně drahý a blízký — vzdor tomu nekonečnému oceánu. Poslal jsem Ti 16. října z New Yorku pohled a 9. října z Chicaga dva magazíny (obrázkové revue) a doufám, žeš obé obdržel. K dopisu pro nedostatek času dostávám se teprve až dnes. Buď však ujistěn, že na Tebe často vzpomínám a že se nyní v korespondenci polepším. Záleží už jenom na tom, aby jsi příjem mé pošty třeba jen na lístku kvitoval.

Tož u filmu jsem to v Americe ještě „nerozsekal“. V New Yorku proběhl jsem hlavně obchodními centrály velikých amerických společností a několika velkoateliéry. Fox, Lasky, Griffithovým⁹ atd. Deset dní pak pracoval jsem jako „hradní šlechtic nalevo“¹⁰ v historickém filmu „Jolanda“ u Cosmopolitan-film. Dostal jsem denně za tuto „námahu“ 10 dolarů = asi 330 Kč, celkem tedy vydělal jsem až do dnešního dne 100 dolarů u amerického filmu. Psal jsem však pilně do New Yorkských listů, hlavně o filmu československém, a pak několik filmových článků do našich pražských deníků. Tento příjem (jinou práci nebylo možno najít) nepotvrzoval však naději, že bych ušetřil na cestu do Kalifornie (eldorado americké film. produkce), a tak jsem odjel do Chicaga. Mám tedy asi jednu třetinu cesty k cíli za sebou. Zde však film se nevyrábí, mimo nějakých aktualit a filmů reklamních, a tak zde pracuji jako „krejčovský dělník“ a v neděli pak hraji divadlo, což je docela příjemný vedlejší příjem. Doufám, že do konce května ušetřím nejméně 400 dolarů = asi 11.000 Kč, které mně pak umožní nejen cestu, ale i malý rezervní fond, kterého je v Kalifornii pro začátek velmi zapotřebí. Dvě české divadelní společnosti — „Ludvíkovců“ a Česko-americké-národní — jsou abych tak řekl neskonale ostudou českého umění v Americe a nebýt těch mizerných dolarů, nezavadil bych o ně vůbec. O repertoáru a způsobu provedení raději pomlčím, abych neurazil Tvůj umělecký jevnost. Ještě tak trochu hudba je na výši — ale velmi zřídka, jako vše, co za něco stojí.

Ochotníci opičí se po nich a Dělnické unie — po ochotnících! To je to nejžalostnější. Všechny mé pokusy po něčem novém, „nekompromisním“, vskutku dělnickém, selhaly. Považují všechny ty věci za extrémní a málo obchodní. Ten business je všed na všem, co vezmeš do ruky, ať už umění, literatura, ženy nebo život společenský. Napíši Ti později a postupně o všech těchto zjevech, aby jsi měl pravou představu o „miliónářské Americe“ a učinil si obrázek o mém duševním životě zde.

Na štěstí je můj cíl jinde; nejel jsem do Ameriky se vystěhovat, nýbrž načerpat zkušenosti a školu a toho se mně v každé hodině dostává plnou měrou.

Jako bych já chtěl být alespoň v neděli v Praze nebo aspoň v Prostějově,

tak bych Tobě zase pro změnu přál přijet na neděli do Ameriky. My se toho asi už nedočkáme, ale myslím, že není daleká doba, kdy cesta do Spoj. států bude pěkným dvoudenním výletem. Na to jsou Američané chlapíci.

Budu mít velkou radost, dostanu-li pár rádečků od Tebe a zprávu o Tvém zdraví. Jseš však mlád a já věřím, že mé obavy jsou již touto dobou bezpodstatné.

Mohl-li bych Ti učinit něčím radost, co by bylo v mé moci opatřit, napiš — vyřídím s láskou a obratem.

Líbá Tě

Tvůj upřímný

R. Myzet.

2340. S. Lawndale Ave
Chicago Hl. Hotel Alveta.

Dopis, 3 listy (25,5 cm×20,5 cm). První, třetí a pátá strana popsána inkoustem.

- ¹ *Honzl píše mí z Prahy* — Jindřich Honzl (1894–1953), člen Devětsilu a spoluzakladatel Dědrasboru. Režijně připravil Wolkrovův večer v nuselském Tylově divadle 11. prosince 1922. Byl přítelem Wolkrovým i Myzetovým.
- ² *v balíčku recitací „Dědrasboru“* — Jindřich Honzl založil r. 1920 s hercem Josefem Zorou Dědrasbor (Dělnický dramatický sbor), který recitoval na dělnických shromážděních básně našich i ruských autorů.
- ³ *Tvé knihy „Těžká hodina“* — druhá kniha veršů Jiřího Wolkra. Těžká hodina vyšla poprvé r. 1922 u nakladatelů Petra a Tvrdého v Praze.
- ⁴ *soudr. Píšovi* — A. M. Píša (1902–1966), básník, literární a divadelní kritik i historik. S Jiřím Wolkrem spojovalo A. M. Píšu věrné přátelství, jak o tom svědčí kniha *Jiří Wolker, Listy příteli* (Praha 1950), přetiskující dopisy Jiřího Wolkra A. M. Píšovi (uspořádal A. M. Píša).
- ⁵ *Knihu „Tři hry“* — srov. poznámku 3 k č. 1 a poznámku 1 k č. 2.
- ⁶ Rudolf Myzet hrával v USA divadlo s ochotníky a krajanům také recitoval.
- ⁷ *„Báseň plná odvahy a víry“* — báseň Jaroslava Seiferta ze sbírky *Město v slzách* (1921).
- ⁸ *Poslal jsem Ti 16. října z New Yorku pohled...* — mezi listy Rudolfa Myzeta chovanými v Pamětní síni Jiřího Wolkra tento pohled není.
- ⁹ *Fox, Lasky, Griffithovým* — proslulé americké filmové společnosti. Jess Lassky, zakladatel filmové společnosti Paramount Picture v Hollywoodu. Davis Ward Griffith (1880–1948), americký režisér, tvůrce filmů *Zrození národa* (1915) a *Intolerance* (1916); uprostřed dvacátých let měl vlastní ateliéry v Mamaronecku u New Yorku, později v Hollywoodu.
- ¹⁰ *Deset dní pak pracoval jsem jako „hradní šlechtic nalevo“* — Rudolf Myzet působil v amerických filmech jako statista. Občas vystoupil jako představitel malých postav cizinců. O americkém působení Rudolfa Myzeta píše A. J. Urban v knize *Město, zvané Hollywood* (Praha 1935).

5

RUDOLF MYZET ZDENĚ WOLKROVĚ

Los Angeles 30. března 1925.

Drahá paní Wolkerová!

Právě před hodinou dostal jsem Váš dopis z 14. března. Potěšil mě velice, ale také zarmoutil.¹ Znovu živě otevřel moji bolestnou vzpomínku na Jiřího. Mám celou řadu fotografií mých přátel — herců, umělců atd.

z Prahy.² Váží si jich všech, ale Jiřího vážil jsem si a vážím dosud nejvíce, třeba by nebyl už mezi námi. Jeden z jeho obrázků, které jste mně poslala, stojí stále na mém psacím stolku a ověncil jsem jej drobnou kalifornským kvítím, dnes již zvadlým, ale ať přijde ke mně kdokoli z krajanů amerických nebo čistokrevných Američanů, každému vypravuji o jeho geniálním talentu a velkém srdci. Že jste nedostala můj dopis z 18. července m. r., velmi lituji. Byl velmi obsírný. Děkoval jsem Vám v něm za krásné lístky Jiřího a vypsal podrobně, jak máte knihy poslat, aby se jednak neztratily, jednak nepoškodily. Psal jsem Vám v něm také o mých plánech a myšlence zfilmování některé z Jiřího povídek. Již v Praze mluvili jsme s Jiřím o filmovém libretě, které by napsal a které bych já zde za dolary prodal.³ Když napsal povídku „O hrbatém Johnovi“,⁴ upozornil mne na ni s poznámkou, že myslel při psaní na film. Tehdy neznaje ještě „všemohoucnost“ americké filmové techniky, napsal jsem mu, že je po stránce výpravy příliš nákladná atd. Dnes ovšem mám již názor jiný, a zejména filmovala-li by se povídka zde. Druhá povídka Jiřího, která by padala v úvahu a která je filmování schopna, je povídka „O kominíkovi a knoflíku“⁵, která by se neobyčejně hodila pro malého amerického herce Jacka Coogana⁶, těšícího se dnes světové pověsti. Plán ten dosud jsem nerealizoval, nemám jednak času a za druhé bude lépe, počkám-li ještě s pokusem. Prodat zde námět libreta znamená nejen světovou slávu pro autora a mnoho peněz, ale znamená také mít k tomu mnoho odborných styků a veliké mazanosti, jelikož se zde myšlenky libret tak obratně kradou, že nabízení libret americkým film. producentům je hazardní hrou končící v 99 případech neúspěchem. Obě povídky musely by se přeložit do angličtiny, děj shrnout do dvoustránkového námětu a rozhodně změnit jejich konec. V Americe všechny filmové obrazy musejí skončit šťastně, tj. abych tak řekl „laciným štěstím“. K americkému filmu, který jde do Evropy, dělá se ještě jeden konec, povětšinou smutný. Evropský film. obraz, který má být prodán do Ameriky, musí mít zase konec šťastný, to konečně je již všeobecně známo a trpěno. Přirozeně, že bych Vás předem požádal o svolení a pak bychom se mohli dohodnout o ceně a rozdělení zisku. Mám za to, že by se povídky mohly prodat po 2000 dolarech, tj. asi 60.000 Kč. Podařilo-li by se to, reprezentoval by výtěžek dohromady asi 100 000 Kč, což by stálo jistě za tuto námahu. A napište mi laskavě, co o tom soudíte. Prodali-li bychom jednu povídku, druhá prodala by se již lehce. Dala-li by jste mně svolení k uskutečnění druhého plánu, vyhradil bych si absolutní volnost k jeho provedení, totiž k volbě cesty, kterou bych libreta pokusil se prodat. Že by to byla cesta čestná a Jiřího hodna, o tom jistě nepochybuje.

Já zde hodlám zůstat ještě několik roků. Do zdejšího víru a „film. zvěřince“ jsem již zapadl a doufám, že moje cesta přes moře nebude zbytečná. Vydělávám tolik, abych mohl slušně žít, a čekám na můj velký „číns“, jak zde říkají, tj. „příležitost“. Do brněnského „Pásma“ poslal jsem před několika dny článek „Hollywood — Hollywood“ s krásnými obrázky ze zdejších velkoateliérů. Doufám, že jej otisknou a že si jej pak budete moci také přečíst. Jelikož jsem se stal členem „Devětsilu“, budu posílat příspěvky a obrázkový materiál častěji. Přečtete-li si zmíněný článek, poznáte, co je to zde za babylón a jak těžko je zde do něho uniknout a v něm se uplatnit. Příštím rokem hodlám vydat v Praze knížku s četnými obrázky, pojedná-

vající o americké film. industrii a zákulisí. Materiál sbírám již pilně a doufám, že bude nejen zajímavá, ale pro české filmaře i vydatnou odbornou pomůckou. Ostatní volný čas věnovat chci plánu, který nemohu dnes ještě prozradit. Je to jakýsi můj životní sen a styděl bych se, kdybych o něm mluvil a pak jej neprovedl. To jsou asi mé plány do budoucnosti. Odpusťte, jestli jsem byl zdlouhavý a mluvil příliš o sobě.

Často, velmi často vzpomínám na Jiřího, zejména když zde slunce tak krásně svítí a květy kvetou po celý rok. Myslím často, kdyby byl živ, že bych jej sem ke mně na nějakou dobu pozval shlédnout obrovskou Ameriku, Kalifornii a Hollywood, město filmových zážraků a techniky dvacátého století. Jaká škoda, že nebyly Jiřim napsány tyto básně. Až dostanu Jiřího dílo,⁷ navštívím nedaleko odtud žijícího slavného spisovatele amerického Uptona Sinclaira, autora „Chicagských jatek“, „Stoprocentního vlastence“ atd., a ukáži mu jej. Návštěvu u něho mám již dávno slíbenou. Tož drahá paní Wolkerová, přijměte předem srdečné díky za knihy, které mně hodláte poslat, zaobalíte-li je bezpečně a důkladně, dojdou jistě v pořádku. Napište, přála-li by jste si něco v Kalifornii, a buďte ujištěna, bude-li to v mé moci, že Vaše přání rád a obratem splním.

Pozdravuji Vás a Vaše milé srdečně
a zůstávám Váš

R. Myzet.

317 — N. Hill St.
Los Angeles — Kalif.

Dopis, 4 listy (25,8 cm×20,5 cm). Všechny liché strany popsány inkoustem.

- ¹ ale také zarmoutil — Myzet se dověděl o Wolkrově smrti.
- ² Mám celou řadu fotografií mých přátel — herců, umělců atd. z Prahy. — V Praze žil Rudolf Myzet uprostřed uměleckého ruchu. Jako jednatel Socialistické scény, jako člen Devětsilu a herec měl příležitost poznat mnoho umělců, spisovatelů, divadelníků, filmových herců, a to střední i mladé generace.
- ³ Již v Praze mluvili jsme s Jiřim o filmovém libretě... — že Wolker zamýšlel napsat filmová libreta, poznáváme též z 1. listu Rudolfa Myzeta Jiřimu Wolkrovi.
- ⁴ Když napsal povídku „O hrbatém Johnovi“ — Myzet zkomolil název prózy Pohádka o Jonym z cirkusu. Srov. také list č. 1.
- ⁵ povídka „O kominíku a knoflíku“ — Wolkrova pohádka se nazývá správně O kominíkovi. Vypravuje o sirotku Jeníkovi, který neměl u kabátu, u kalhot ani jeden knoflík a který se vyučil kominíkem.
- ⁶ herce Jacka Coogana — americký filmový herec Jackie Coogan, který se nejvíce proslavil jako malý chlapec v roli Chaplinova druha z filmu Kid (1921).
- ⁷ Až dostanu Jiřího dílo — první soubor Wolkrova díla připravil pro nakladatelství Václava Petra literární historik Miloslav Novotný. Vyšel r. 1924 ve 2 svazcích s předmlouvou F. X. Saldy.

6

RUDOLF MYZET ZDENĚ WOLKROVÉ

Los Angeles 18. června 1925

Má drahá paní Wolkerová!

Váš skvělý dar, „Dílo Jiřího“¹, došel v úplném pořádku před deseti dny. Byl jsem tou dobou právě mimo Los Angeles ve společnosti Cecil de Milla² v lázeňském místě Bal-Boa na pacifickém pobřeží. Natáčeli jsme tam při-

rodní snímky z lázeňského ovzduší. Byl to nejenom krásný výlet plný života, ale i zajímavá práce a 8 nejlepších dní, které jsem v Americe zažil. Vrátil jsem se zase osvěžen a s chutí k další práci a zápasu, protože neustále zápasím ještě s překážkami, které se rojí jako jepice. Dobře, že tak brzo také umírají. Jakou radost jsem měl, když jsem zásilku rozbalil, budu Vám sotva moci vylíčit. Jsem velkým Vaším dlužníkem a mým přáním je, abych se Vám mohl jenom odvděčit. Některé knížky poslal mně již dříve Seifert z Prahy.³ „Tři hry“⁴ dostal jsem od Jiřího s věnováním. Nechám si časem všechny knížky od zdejších japonských knihařů originálně svázat. Jejich práce je rozkošná a vskutku umělecká.

Nyní trochu k naší záležitosti. Některou povídku Jiřího mám v úmyslu rozhodně zde nabídnouti. Nejlépe se hodí: „Hrbatý Johnny“⁵, „Knoflík“⁶ nebo „Milionář, který ukradl slunce“⁷. Ale drahá paní Wolkerová, velmi byste se mylila, kdyby jste myslela, že zdejší producenti se ohlíží po nějaké ideové linii nebo podobně. Zde zfilmují-li nějaké světové dílo, ohlíží se v prvé řadě na to, jak to udělat, aby se to líbilo obecenstvu a aby to byl vyložený dobrý obchod. Z autorovy práce zůstává pravidelně jen základní myšlenka a jeho jméno. Evropská libreta i při vši optimističnosti jsou Amerikánům pesimistická a libreto bez šťastného konce je již předem určeno pro koš. Ovšem je zde tisíce cest a jedna šťastná našla by se i pro práci Jiřího, aby jako básník neutrpěl. Tedy udělal bych to následovně. Z některé povídky upravil libreto s tím „nešťastným“ šťastným koncem a poslal Vám je k posudku. Mohla by jste připojit pak své návrhy, opravy a dodatky. Takto hotové dal bych je pak přeložit a nabídl za cenu, na které bychom se předem shodli. Je-li libreto dobré, může se zaň žádat 1 až 2 tisíce dolarů, ba i více, ale to se pozná až tehdy, jak mnoho o libreto stojí.

Zfilmovati „Hrob“, jak na lístku podotýkáte, je tvrdý oříšek a prozatím v ideologii amerických filmů nemožný. Tyto věci nalézají obliby u režisérů evropských, ale americký snímek musí zaplatit americké biografie, jelikož průměrný náklad na průměrný americký snímek obnáší asi 100.000 dolarů a „Hrob“⁸ by potřeboval tak půl miliónu dolarů. Vcelku. Pro nejbližší dobu nebudu podnikat ničeho, myslím aktivně v zadávání libreta. Musíme vyčkat doby, až se zde pevněji usadím a nabudu více vlivů a nutných konexí. Zadávat libreto prostřednictvím agentů nebo departmentů scenáristů je velmi riskantní, protože se dějí zde podvody tak úžasné, o kterých se evropským naivním spisovatelům ani nezdá. Zdejší scenáristé angažováni v jednotlivých studiích, které mají za úkol nabízet libreta čist a společností pak doporučit, pravidelně to nejlepší ukradnou a ve změněné formě vtěsnají pak do libret svých vlastních a tak bohatnou. Tvůrce scénária pak dostane pravidelně dopis, že myšlenka je velmi krásná, ale vcelku že scénário není k potřebě. To však není ještě vše. Jistě by nám záleželo také na tom, aby scénário režíroval geniální režisér a prvotřídní společnost, a to už dohromady je komplex otázek, které vyžadují nejen mnoho uvažování, ale, a to snad hlavně, značné diplomacie a jistotu terénu. Tuto jistotu terénu dosud nemám, a proto nutno vyčkat. Není ekonomické pracovat zadarmo, a snad i někomu do kapsy. O překladech díla Jiřího nejenom některé z jeho prací nemůže zde být řeči. Nejsou zde ani lidé, kteří by se podobné práce mohli odvážit. K tomu je potřebi zase básníků a ti v Americe nejsou, zejména ne mezi Cechoameričany.

Že máte ještě jednoho syna,⁹ je pro mne novinkou. Tak, jak jste mně jej vypodobnila, je to jistě chlapec šikovný a lidí podobného druhu může Amerika potřebovat. Dostati se do Ameriky cestou zákonitou je dnes věc trochu obtížná, ale při dobré vůli a chtění za každou cenu jde i to. Peníze nasmějí hrát zde hlavní roli. To už je špatný začátek. Já měl lístek III. třídy a 20 dolarů, když mě vyvrhli na pobřeží v New Yorku. Za rok probil jsem se až sem, to znamená ještě jednou lístek a délka cesty z Evropy do Ameriky. Pomohly mně jen mé ruce, na kterých narostly mozoly, a vlastní mozek. Má-li chuť pracovat a cokoli pracovat, nezemře zde hladu a za rok dva dopracovati se [může, A. Z.] úspěchu. Bude-li se učit pilně anglicky, bude mít vše lehčí a snazší. Přijede-li sem, najde ve mně dobrého člověka, který mu poradí a pomůže, jak nejlépe bude moci. Je-li jeho úmysl vážný, ať mně napíše a pošle jeho obrázek montéra a tanečníka. Napíše mi pak, co si o tom myslím, a poradím.

Čtu právě nyní Viléma Bölscheho dílo „Život lásky v přírodě“. Znáte tuto znamenitou práci? Ne-li, doporučuji vřele. Najdete v ní mnohé východisko a také kus Jiřího. Vyšla v nakl. J. R. Vilímka, překlad Dr. A. Starého. K Vaší knize, kterou o Jiřím píšete,¹⁰ gratuluji srdečně. Těším se na ni jako na vše, co se Jiřího týká. Až navštívíte jeho miloučký hrob, pozdravujte jej ode mne. Moje první cesta, vrátím-li se do Čech, bude k Vám a k Jiřímu. Pro mne, drahá paní Wolkrová, nezemřel vůbec. Nevěřím ve smrt — lidé, zvířata a květiny jen přicházejí — odchází a zase se vrací. Tohle by lidé již měli jednou vědět a nestrašit se smrtí. „Smrt není zlá, smrt je jen kus života...“¹¹ Já, myslím-li na Jiřího, dělám mu radost tím, že jsem vesel, že se s ním radím, a balvan poznání začal jsem postrkovat tam, kde on přestal — tak jak nejlépe umím, jak mi Bůh dopřává a dopřeje.

Pozdravuji Vás vroucně, přeji nejlepšího zdraví a všeho krásného. Napíšte mně zase několik řádků. Těším se na ně.

Vám oddaný

R. Myzet

Dopis, pět listů (25,7 cm×20,5 cm). Liché strany jsou popsány perem.

¹ „Dílo Jiřího“ — srov. poznámku 7 k č. 5.

² ve společnosti Cecil de Milla — Cecil B. de Mille (1881—1959), americký režisér, který proslul především jako tvůrce biblických velkofilmů (Desatero přikázání, Král Králů) a westernů (Union Pacific).

³ poslal mně již dříve Seifert z Prahy — básník Jaroslav Seifert (*1901), národní umělec.

⁴ „Tři hry“ — srov. poznámku 3 k č. 1.

⁵ „Hrbatý Johnny“ — správně: Pohádka o Jonym z cirkusu. Srov. poznámku 1 k č. 1.

⁶ „Knoflík“ — správně: O komínkovi. Srov. poznámku 5 k č. 5.

⁷ „Milionář, který ukradl slunce“ — přesně se pohádka nazývá O milionáři, který ukradl slunce.

⁸ „Hrob“ — aktovka, kterou napsal Jiří Wolker v r. 1921 a 1922. Vyšla v knize Tři hry. Uvedlo ji Národní divadlo v Brně při Wolkrově akademii 4. ledna 1925.

⁹ Že máte ještě jednoho syna — Ferdinand Wolker a Zdena Wolkrová měli mimo Jiřího ještě syna Karla (1903—1932).

¹⁰ K Vaší knize, kterou o Jiřím píšete — Zdena Wolkrová pracovala tehdy na knize Jiří Wolker ve vzpomínkách své matky. První vydání knihy vyšlo r. 1937, druhé, přepracované vydání r. 1951.

¹¹ „Smrt není zlá, smrt je jen kus života...“ — verš z Wolkrové básně Umírající zní takto: Smrti se nebojím, smrt není zlá, smrt je jen kus života těžkého.

BRIEFE VON RUDOLF MYZET AN JIŘÍ WOLKER UND ZDENA WOLKROVÁ

Verfasser veröffentlicht 2 Briefe und 2 Korrespondenzkarten, die Rudolf Myzet an Jiří Wolker sandte, und ferner 2 von Myzet an Wolkers Mutter Frau Zdena Wolkrová gerichtete Briefe.

Der tschechische, vorzeitig verstorbene Dichter und Schriftsteller Jiří Wolker (1900–1924) verkehrte während seiner Rechtsstudien in Prag mit Vertretern der älteren Generation der Künstler und Wissenschaftler (St. K. Neumann, Zdeněk Nejedlý u. a.) und mit seinen Altersgenossen (Karel Teige, Jaroslav Seifert, A. M. Píša, Vítězslav Nezval u. a.). Wolker war ein vielseitiger Künstler. Künstlerisch begabt, verfasste er Gedichte und Prosawerke und interessierte sich auch für das Theater und für den Film. Neben St. K. Neumann, Josef Hora, Jindřich Hořejší und Jaroslav Seifert war Jiří Wolker einer der prominentesten Vertreter der proletarischen Kunst in Böhmen. Diese proletarische Kunst verwirklichte er nicht allein in seinen einzigartigen Balladen, in Theaterstücken, sondern bemühte sich auch um sie in einigen bedeutsamen kritischen und theoretischen Aufsätzen. In seinem Aufsatz *Umění všední a nedělní (Die Kunst für den Alltag und für den Sonntag)*; in der Zeitschrift Var, Jg. I, 1922) erläuterte er die Frage bezüglich des Charakters der Kunst, wie sie die Arbeitermassen bevorzugen. In diesem Zusammenhang hob er auch die Bedeutung des Films hervor. Daraus wird auch verständlich, daß Wolker, dieser mit auffallend konkreter Phantasie begabte Schriftsteller, früher oder später den Weg zum Film zu finden wußte. Schon während der Niederschrift einiger seiner Prosawerke hatte er ihre Übertragung in eine Filmform im Sinne. In seinem Bestreben, sich an der Arbeit im Bereiche des Films zu beteiligen, traf Wolker mit dem Schauspieler Rudolf Myzet zusammen.

Rudolf Myzet (1888–1964) erlernte ursprünglich in Wien das Schneiderhandwerk. In seinem achtzehnten Lebensjahr kam er nach Prag, wo er sich der Schauspielkunst widmete. Im Jahre 1909 übersiedelte er nach Berlin, wo er in der dramatischen Schule bei Max Reinhardt studierte und in dessen berühmten Inszenationen mitwirkte. In Berlin schuf er auch seine ersten kleineren Filmgestalten. Nach dem ersten Weltkrieg war Myzet nacheinander Mitglied verschiedener Prager Theater (Deklarace, Intimní divadlo, Revoluční scéna). Im Jahre 1920 ging von ihm die Anregung zur Gründung der Sozialistischen Szene aus.

Rudolf Myzet fand im Film seine größte Liebe. Myzet wurde zum ersten Sekretär der Organisation der tschechoslowakischen Filmschauspieler und der Angestellten der Filmproduktion. Er redigierte die Zeitschrift Český film. Im Jahre 1921 war er Regisseur seines ersten Films mit dem Namen *Šachta pohřbených nadějí (Der Schacht der begrabenen Hoffnungen)*. Dieser Film handelte von dem Leben der Bergleute. Im Jahre 1923 wurde ihm vom Ministerium für Schulwesen und Volkskultur ein Studienaufenthaltstipendium in Hollywood erteilt. Ursprünglich sollte Myzet zwei bis drei Jahre in Amerika verbringen. Sein Aufenthalt in Amerika aber wurde auf vierundzwanzig Jahre verlängert. Von dort schrieb er öfter Beiträge für tschechische Zeitschriften und Zeitungen. Erst im August 1947 kehrte er in seine Heimat zurück, und zwar auf Grund einer Aufforderung seitens des Ministeriums für Informationen. Die Direktion des Tschechoslowakischen staatlichen Films engagierte Myzet als Regisseur und Szenarist für abendfüllende Filme. Der bedeutendste Film, den Myzet in der neuen Tschechoslowakei geschaffen hatte, war *Písnička za groß (Ein Liedchen für einen Groschen)*.

Rudolf Myzets Korrespondenz mit Jiří Wolker beginnt im März 1923, als Myzet seine Vorbereitungen für die Reise in die USA getroffen hatte. Vorher trafen sich die beiden Freunde regelmäßig in Prag. Aus Myzets Briefen an Jiří Wolker, die sich offensichtlich nicht alle erhalten haben, können wir die innige Freundschaft des älteren Genossen zu dem jungen Dichter wahrnehmen. Myzet rezitierte oft Wolkers Gedichte. Als er in Amerika das Ableben seines Freundes erfahren hatte,

veranstaltete er für den verstorbenen Dichter eine Trauerfeier. Nach Wolkers vorzeitigem Tode übertrug Myzet seine Liebe an dessen Mutter Zdena Wolkrová. Und so wird in den Briefen an Zdena Wolkrová die Thematik der an Jiří Wolker abgesandten Briefe direkt fortgesetzt.

Aus Myzets Briefen erfahren wir, daß Jiří Wolker sich mit dem Gedanken trug, mit der tschechischen Kinematographie zusammenzuarbeiten und einige Libretta zu verfassen. Auf diesem Wege war ihm Myzet ein guter und erfahrener Berater. Myzet hatte auch die Absicht, in Amerika irgendeine der Wolkerschen Erzählungen zu verfilmen oder zumindest das Libretto, das auf Grund einer prosaischen oder dramatischen Arbeit Wolkers entstehen würde, zu verkaufen.

Eine große Bedeutung haben Myzets Briefe als authentisches Zeugnis betreffend das Leben in den damaligen USA, ferner die Verhältnisse in der amerikanischen Filmproduktion, in der größtenteils kommerzielle Aspekte die Oberhand hatten.